

kaj spet vidimo, da življi in njihovi zaznamki imajo eno koreniko dhar, dhru, dharmā — terma, dhara, terra — tor, tur, in blagodarne moči zemlje in goveda: drav, zdrav, kala, cela, ceva, celiti, ceviti, kar bomo malo pozneje še očitniše našli v drugih prikladih.

Posebni in naj imenitniši del rokodelstva, katero je Noričanom živež oskerbelo, so bile rude. Strabon¹⁾ piše, da so Tavriščani naj bogatejše zlate rude imeli. „Ko so barbari Rimljanom dopuščali jim pri rudarjenju pomagati, je zlato po Italii tretjino od svoje cene zgubilo“. Ker se mi priložnost ponuja, moram memogredé nekaj od latinskega izraza „barbarus“ opomeniti. Beseda barbarus izvorno ne pomeni divjaka, temoč človeka nerazumljivega²⁾. Korenika je sanskritska in pomeni „mutast“, odkodar izvira naša beseda berbrati, to je, nerazumljivo govoriti. Pomen „divji“ je pozneje nastal, kakor poznamljenje Nemeč za mutast (sanskritski mûkas, mûtas).

„Tavriščani so pozneje Rimljana iz svojih rud pregnali, piše Strabon dalje, in so jih sami obdelovali“, ali ob času njegovem so že Rimljani bili gospodarji noriških rud. Imenitno je tudi bilo noriško železo³⁾, katero so udeleževali v svojih domačih fabrikah izverstvo in umetno. Tudi sol so varili in kopali, kakor ime Capatius poudarja dostojno.

Med rokodelstvi je slovelo posebno kovaštvo in noriške škitarnice so bile jako imenitne⁴⁾. Razun tega so se pečali z žganjem oglja, s sekanjem derv, iz katerih so kakor še dandanašnji tesali ladje in jih po Dravi in Savi na prodaj vozili sosednim narodom.

Ko so Noričani pod rimsko vlado prišli, so tudi od njih se naučili drugih nepotrebnih in stavljalih poslopja, kopališča. Tudi rimskega jezika so se naučili, čeravno ne vsi, vendar saj imenitniši in plemenitniki naroda. Al do klasične izverstnosti gotovo niso prišli; v rimskih napisih nahajamo dosti Vindinizmov, o kterih bodemo govorili na svojem mestu.

Čeravno so bili serčni in pogumni junaki, so bili vendar tudi krotke čudi, tako da rimski pisatelji od njih pišejo: „Norici svaves moribus“.

Še dosti bi se dalo o teh zadevah pisati, ali naša naloga ni pisati zgodovine njihove omike, ampak dokazati, da so Noričani bili Slovenci.

Vsakega, kateri se hoče bolje v teh rečeh podučiti, sporočujemo na historiska dela Muharove, Linhartove, Ankershofenove in drugih, in čitatelje svoje peljemo sedaj v zgodovinsko stran svojega spisa.

(Dalje sledi.)

Ozir po svetu.

Življenje Turkov, njih navade in šege.

(Dalje.)

Drugo domačo slovesnost obhajajo Turki pri obrezovanju otrok. To scer ni neobhodno potrebno pri vsacemu Mahomedancu, zakaj če je ta operacija zamujena bila v mladosti, zna spričevanje zdravnika, da je za odraslega nevarna, mladenčca oprostiti obréze. Vendar neobrezan Turk, kteremu akhalf pravijo, ni kaj spoštovan, in tudi pred sodbo ne more za pričo biti. Obrezujejo otroke večidel v 7. letu z velikimi ceremonijami pričo žlahte, prijatlov in imána bližnje mošeje. Rezarji, ki opravljajo to opravilo z britvijo, se zovéjo sunet-džisi. Obrezanca motijo starši prvih 8 ali 10

dní z mnogimi vesellicami, mu lišpajo turban z zlatimi ali srebrnimi trakovi, zakoljejo jagnje ali kozliča in delijo milošnje. Posebno sultani praznujejo to opravilo z naj večjimi slovesnostmi.

Deržavne (politične) praznike obhajajo s posebnimi slovesnostmi; takrat razkladajo vse svoje bogastva. H tem praznikom se štejejo sledeči: kadar nov sultan nastopi vladarstvo, kadar se mu sultanič rodi, kadar bandero profeta razpostavljajo, kadar se podá veliki vezir k armadi itd. Bandero profeta — sandšea kšerif — imajo za sveto zapuščino Mahomeda, katero spodbada Turke k naj večji serčnosti in se je že mnogokrat čudodelno skazalo v tem, da je scer lene Turke spodbodlo v junaštvo.

Dva bajramova praznika sta edina cerkvena praznika Mahomedancov. Prvi bajramov praznik — id fitr, to je, konec posta imenovan, se praznuje 1. dan mesca ševala po ramasanovem postu, — drugi praznik — courban-bajram, to je, velikanočni praznik, se praznuje 60 dní po unem, 10. dan mesca silhidžeba. Ker se mahomedanska pratika ne šteje po sončnih, ampak po lunnih mescih, se primeri, da v 33 letih se praznujeta omenjena praznika v vsih letnih časih.

Prvi bajram bi imel terpeti le en dan, ljudstvo pa ga podaljša na 3 dní, — drugi terpi 4 dní. Ti sedmeri dnevi so edini, v kterih ljudstvo obhaja očitne veselice. Vsaki bajramov praznik se velika molitev le enkrat opravlja, namreč po sončnem izhodu; scer pa je praznovanje teh praznikov kaj slovesno. Sultanu se pride ta dva praznika ob sončnem izhodu poklanjati ljudstvo iz vsih stanov; vse štacune so zaperte, nobeden ne dela, nobeden ne kupčuje teh 7 dní; vsak, tudi naj revniši, si napravi za ta čas novo obleko; prijatli in znanci se obiskujejo in si srečne praznike vošijo; le same te praznike se vidi, da si prijatelj prijatlu roke podaja in se objemajo, in na to vižo razodevajo eden družemu prijaznost svojo.

Edino v tem pa obstojé turške veselice. Nikdar se ne sliši vrisk ali očitno razsajanje; nikjer se ne vidi plés ali igra. Plesati in igrati je ostro prepovedano Turkom. Edino veselje ljudstva obstojí v tem, da se tiho, mirno in počasi sprehaja po ulicah ali okolica bližnjih. Prijatli in žlahtniki grejo — po 10 ali 15 skupaj — obiskavat svoje znance, pri kterih se pomudijo celó malo; potem grejo spet naprej. Na terjih in sprehajališčih se snidejo včasih, pijejo tobak in kavo, in se pogovarjajo to in uno, kar dan ali čas nanese, brez prepira, brez strasti. (Konec sledi.)

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Tersta 28. jan. V sredo smo imeli v dvorani tukajšnjega slovanskega društva krasen bal. Prišlo je na veselico mnogo imenitne gospôde; med družimi jo je tudi počastil knez Danilo s svojim spremstvom, in gospod deželni poglavar. Veselice v slovanskem društvu se posebno obrajtajo in so zavolj tega tako močno obiskovane. Sicer se pa društva pravi namen, zavolj kterega se je osnovalo, žalibog, vedno bolj zanemarja, in razun slovanskih časopisov, ki na mizi ležé, se v njem skoraj nič več ne najde, kar bi opravičilo ime njegovo. To je uzrok, da je več družbinikov, gorečih za narodno reč, odstopilo, in mnogo družih udov, ktere je le bolj mar za hopsasa hajsasa, pristopilo. Ne da bi grajali tako spodobnih veselíc, kakor se obhajajo na tem mestu, marveč nas živo veseli, da imamo dvorano, kjer zamoremo med svojimi vesele, židane volje biti, al — naša misel je le „utile dulci!“ — Za gotovo čujemo, da se ima železnica do sv. Petra (pri Postojni) kmalo odpreti, in da slavno ministerstvo kupčije že skerbi

¹⁾ Strabon IV. — ²⁾ Zato Ovid piše iz Ponta: „Barbarus hic ego sum, qui non intelligor ulli“. — ³⁾ Strab. V. Ovid Metamorph. XIV. v. 711. 712. Sidon Apoll. v. 49. — ⁴⁾ Notit. Imper. occid. p. 58—61.

za potrebne vradstva, ki bodo na tej železnici potrebne. Kaže se iz tega, da se bi znala železnica do Tersta popred odpreti, kakor se sploh misli, ker dela grejo nek sedaj povsod naglo od rok.

Iz Horjula 30. jan. Pri nas že lepo cvetejo: trobentice, marjetice, černi teleh, tudi violice, katerim pa tukaj skerčki (menda ker so skerčene) pravijo. — Imajo tu več svojih besedi, katerih drugod, saj tako pogosto nisim slišal. Tako mu pravijo, kdor je v jédi zberčen, ta je laskèrn. Če se komu še jéd ponuja in je ne potrebuje, pravi: že skèzam. Beseda skèzátí je tu sploh v navadi; n. pr.: celi dan skèzamo to ali to delo (celi dan imamo to ali to dosti delati), ali: toliko že skèza peljati (ima dost peljati) itd. — Tudi besede: srebut in sèrk ste v navadi. Nekdo je rekel: Moja žlica derži dva srebuta in en sèrk; to je: moja žlica je tako majhna, da bi lahko iz nje vse dvakrat posrebal in še enkrat poserkal. — Imam zdaj še nekaj povedati, ali prav za prav poprašati. Nekdo je tu v jeseni dve lehi (pri nas imajo sila široke léhe) reží vsjal; ena léha je lepo zelena, na drugi pa ni ne eno zerno ozelenelo. Se vé, da je bila dvojna rež; ali kaj je vzrok, da ne kalí, ne vémo. Čudno se ljudém to zdí, ker še kaj tacega niso vidili *). Janez V.

Iz Dolenskega 29. prosenca. I. K. Pretečeno leto smo pri nas razun vina le pičlo poljskih pridelkov shranili; večidel kmetov že zdaj žito kupuje, Bog, da še krajcar za potrebo skupaj spravijo, ker jih še druge plačila silno stiskajo. Tam pa tam pa se primeri še obilnost, ktere nihče ne želi; tako je nedavnej žena tukajšnjega vinogradnika v Novigori pri Žejnem, v fari sv. Duha 3 fantičke porodila. Mati in otroci so scer zdravi — ali kaj, ker je revšina velika, da vsim skupaj živeža manjka! Ko bi se pač kak milostljiv dobrotnik usmilil siromakov s kakšnim milodarom.

Novičar iz mnogih krajev.

Po naj višjem ukazu se imajo v tistih deželah, kjer je že stanovitni kataster zemljišnega davka vpeljan, že zdaj c. k. deželnim davkovskim vradnijam posebni stanovitni vradniki pridjati; ker pa tega katastra še ni, pa pozneje. Ti vradniki se bojo imenovali katastralni inšpektorji; njih opravilo bo: čuti nad tem, da se kataster zmirom v razvidnosti derži, in da pri kasterskih cenitvah opravljajo tehnične dela. — Cesarski ukaz od 19. dec. p. l. je določil službe, v ktere se imajo prihodnjič edino le dosluženi vojaki jemati; vsled razpisa c. k. ministerstva notranjih oprav od 28. p. m. je pa volja cesarjeva, da razun imenovanih služb se imajo v cesarske pisarnice posebno dvakrat izsluženi korporali ali feldvebeljni tudi za druge pisarnične službe jemati, ako so za tiste opravila pripravni in lepe obnaše. — Iz Oršove se je za gotovo zvedilo, da so vse z valaškim žitom naložene ladje srečno skoz „železne vrata“ prišle; je pa 180.000 vaganov tega žita, ki bo gotovo žitno ceno znižalo, kamor bode prišlo. — Tudi v Vidmu so začeli za reveže skrbeti, ktere sedanja dragina grozno tare; mestna gosposka jim prodaja moko prav dober kup. — V Dobelhofu poleg Badna blizo Dunaja se je začela

*) To je zastavica, ktera se dá le na dvojno vižo rešiti: ali leha ni bila obsejana (večkrat se primeri, da se pozabi kak kraj obsejati), ali je seme popolnoma zamorjeno bilo, da je morebiti splesnilo, potem se opralo in na péči posušilo. Da bi prestaro bilo in zatega voljo ne kalilo, ne moremo skor misliti, ker kaljivost se ohrani veliko let saj v nekterih zernih.

goveja kuga. — Tista novica, da sta tista dva človeka ki sta zadela veliko srečko v loteriji, ubogim le 30 kraje. dala, se je preklicala s tem, da sta na drugem mestu siromašnici 850 fl. darovala. — Oči celega sveta so obrnjene sedaj v London in v Pariz, od kodar se pričakuje odgovor angležke in francozke vlade na vprašanje cara rusovskega: kaj imajo pomeniti nju barke na črnem morju? To vprašanje ni rusovskemu ljudstvu v Petrogradu nič všeč bilo, ker pravijo, da vsak Rus to vé, kako da bi vlada tega ne vedila in še le za to prašati mogla. Odgovor, ki ste ga vladí dale, še ni znan; znano pa je, kar sta francozki in angleški admiral o tem še pred naznanila: varovati turške kraje in turške barke. — Radovedno se je pričakovalo, kaj bo kraljica angležka zavolj rusovsko-turške vojske rekla v govoru, s katerim je 31. januara začela državni zbor. Po telegrafu se je zvedilo sledeče: Kraljica žaluje, da se upanje za pomirjenje Rusov in Turkov vresničilo ni, čeravno je v serčni vzajemnosti s francozko vlado in združena z zavezniki svojimi vse storila ohraniti mir, za kterege si bo še naprej pogajala. Ker pa je ta vojska nevarna deželi njeni in celí Europi, je za potrebno spoznala, pomnožiti svojo armado na suhem in na morji, da bo tako večjo veljavnost dala svojim nasvetbam in končavi vojske. Na večer se je pretresovanje v prvi zbornici državnega zbora začelo: kakošen odgovor naj bi se dal na ogovor kraljice, in pri priliki je napadel lord Clanricard nestanovitnost vlade; minister Clarendon jo je zagovarjal rekoč: „Rusovski car je zagotavljal ne razrušiti Turčije, in angležka vlada mu je verjela, da le svete mesta so edini predmet prepira s Turčijo; še le, ko so Rusi obsedli Moldavo in Valahijo, smo smeli misliti, da sega rusovski car dalje. To pa, kar se je zgodilo pri Sinopi, je nagnalo angležko in francozko vlado, krepko stopiti na noge, in one v popolnoma odkritoserčni zavezi pričakujete sedaj: s čem bo rusovska vlada odgovorila na odhod naših bark na černo morje“ — Od kake večí bitve se te dni nič slišalo ni; okoli Kalafata ni skor mogoče se vojskovati, pota so tako mehke, da se topovi ne morejo skor prepeljavati. Knez Gorčakov, ki je pregledoval unidan stan rusovske armade, je mogel v svoj voz 8 volov vpreči, da je mogel naprej.

Pogovori vredništva.

Gosp. Fr. Sterm. na R—i: „Novice“ preteklega polleta zamorete še dobiti; veljajo z „občno zgodovino“ vred 1 fl. 30 kr., ako samí plačate poštnino.

Stan kursa na Dunaji 1. februaria 1854.			
Obligacije	5 %	90	fl. Esterhaz. srečke po 40 fl. 80 fl.
državnega	4 1/2 %	79 1/4	Windišgrac. „ „ 20 „ 27 1/4 „
	4 %	71 1/2	Waldstein. „ „ 20 „ 28 1/4 „
dolga	3 %	55 1/2	Keglevičeve „ „ 10 „ 10 3/8 „
	2 1/2 %	45 1/2	Cesarski cekini. 5 fl. 55
Oblig. 5 % od leta 1851 B		111	Napoleondor (20 frankov) 9 fl. 52
Oblig. zemljiš. odkupa 5 %		88 1/2	Suverendor 17 fl. 12
Zajemi od leta 1834		232	Nadavk (agio) srebra:
„ „ 1839		132	na 100 fl. . 24 3/4 fl.

Loterijne srečke:

V Terstu 1. februaria 1854: 46. 20. 49. 63. 47.

Prihodnje srečkanje v Terstu bo 15. februaria 1854.

Srednja cena mernika (pol vagana) žita: V Ljubljani 1. februar. pšenice domače 3 fl. 26 1/2.; banaške 3 fl. 40. — turšice 2 fl. 55. — soršice 3 fl. 7. — réži 2 fl. 40. — ječmena 2 fl. 3. — prosa 2 fl. 14. — ajde 2 fl. 20. — ovs 1 fl. 13. — V Krajnu 30. januar: pšenice domače 3 fl. 44 1/2.; banaške 3 fl. 56. — turšice 3 fl. 12. — soršice 3 fl. 8 1/2. — réži 3 fl. 3. — ječmena — fl. — prosa 2 fl. 19. — ajde 2 fl. 15. — ovs 1 fl. 18.

V Krajnu: prešiči, funt po 10 kr. — 8 kr.

Slanina (špeh) v bohih cent 25 fl., v ribah 26 fl.